

šení] i posměšnou písní s nápěvem k ní složeným, který se ujal a přetrvával polemiku, vedenou také s bratrské strany velmi ostře. Adelf se ostatně svým seniorům nevydařil. Když r. 1602 zemřel, nazvala jej „Kniha úmrtí“ člověkem divných vášní a pohoršení mnohých. „Z smrti jeho Starší nehrubě se rmoutili.“ V době polemiky nebyl ještě knězem. Kyrmezer však svou útočností vzbudil odpor u bratrské šlechty, na jejíž zakročení ztratil důvěru svého pána i úřad [1580]. V tísní posledních let života se s Bratry smířil, odposílal je a Bratří jej opatrovali do smrti [1589]. Jeho nástupce v Uherském Brodě Pavel Přáza-Pressius [od 1581], hlavní autor České konfese, Bratřím blízký, pokračoval v jeho organizačních snahách, ale na přístup Bratří do společné církve nenaléhal.

Bratří ostatně zůstávali ve střehu zde i na západní Moravě, kde vznikla větší církevní organizace na několika panstvích se střediskem ve Velkém Meziříčí [1576]. Její vznik sledovali opatrně, tím spíše, že do ní náležely i farnosti pánů z Hardeka. Na jejich statcích pocítila nyní Jednota silnější tlak na své sbory, svou samostatnost však uhájila. Závažnější byly útoky, jimiž na ni od r. 1580 dorážel jihlavský farář Jan Heidenreich [Hedericus] ve spojení s Janem Laetem v blízkém Pacově v Čechách. Oba byli horliví gnésioluteráni, odpůrci České konfese. Laetus útočil na Jednotu latinskou i českou, Tabulí obsahující rozdíl mezi pravým a falešným evnglianským, kalvínským a Bratří valdenských o večeri Páně učením [1581] a přeložil do němčiny Heidenreichův obsáhlý spis proti Bratřím, *Examinatio*. Vyšel [1582] v Lipsku za pomoci některých luterských šlechticů českých a s předmluvou Nik. Selneckera, někdy žáka Melancthonova, nyní však přesvědčeného odpůrce skrytého i zjevného kalvínství, které přičítal i Bratřím. Kniha sleduje důkaz, že se bratrské učení liší od Augustany, především ovšem ve výkladu svátostí, ale i odporem k obrazům v chrámě a kněžským celibátem. Pochvalný úsudek Lutherův o Bratřích hleděl autor oslabit podezřením, že Dr Martin o nich byl špatně informován. Spis vzbudil značnou pozornost a škodil Bratřím i v Polsku. Starší v Čechách se však neměli k odpovědi, aby spor nerozšiřovali. Neměli za vhodné vykládat zevrubně rozdíl, který skutečně byl mezi bratrským a luterským

pojetím svátostí. V Polsku se však pokládalo mlčení za ústup. Tamní Bratří měli za nutné odpovědět Heidenreichovi širě než všeobecným „Kratíčkým ohlášením“, kterým se spokojili senioři v Čechách [1583]. Až když jim bylo mlčení zazlíváno, přátelé jim nabízelí pero k obraně a Poláci velmi naléhali, bylo uloženo B. Turnovskému napsat odpověď. I tu pak čestí Starší zadržovali až do r. 1597. Na nový spis Heidenreichův odpověděl opět Turnovský [1603] obsáhlě, ale ve věci zdržlivě, aby nerušil předpoklady Sandoměřské dohody, s luterské strany beztak tou dobou již velmi otřesené.

Heidenreich byl v těchto letech profesorem ve Frankfurtě n. Odrou. Dokud byl farářem v Jihlavě, nebyly tam možné ani soukromé bratrské bohoslužby. Situace Bratří na Moravě byla zeslabena tím, že se jí dost neujímal přední člen rodiny žerotínské Fridrich, poručník synů záhy zesnulého Jana z Žerotína, proslulý jako voják za válek s Turky. Bratří si stýskali, že ochladl vůči „stádečku Páně“, a řadili ho mezi nikodemity [tajné Bratry]. Nový odpůrce vyvstal jim r. 1600 či krátce před ním v luterském faráři tovačovském *Kryštofovi*, jenž proti Bratřím „ztroubil téměř všechny okolní kněží“ a upíral jim právě kněžství, protože nepřijímají ordinaci od německých luterských autorit a nemají od nich vysvěcení, nekázají v kostelích, nejsou z evangelia živi, neužívají ornátů ani komže, nadarmo se dovolávají, že jejich kněžské svěcení je rovnocenné s římským, ba ani se nenazývají kněžími — naráží na časté pojmenování bratrských kněží „služebníky“.

Také někteří luterští páni v Čechách vystupovali proti Bratřím. Působila tu jednak vysloveně luterská orientace některých, ale i zintensivnělá činnost Bratří, kteří získávali údy z novoutrakvistických a luterských farností. Jejich sbory prý se lepí na české kostely jako vlaštovčí hnízda, žaloval Jan Laetus. Rozvíjeli horlivou diasporní práci, vysílali diakony do okolí svých sborů. Při neuspořádaném stavu české církve vynikali nad ni stále patrně. Tak Jednota rostla. R. 1582 zaznamenala zvláště nečekaný úspěch, když do ní vstoupil jihočeský velmož Petr Vok z Rožmberka, z rodu, jenž kdysi nejsilněji odpíral husitství a válčil s tábory a byl od těch časů přední oporou katolictví v zemi. Petr